

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Taisyklė, kuria vadovaudamasis teismas renka įrodymus per posėdžius, grindžiama Konstitucijos 48 straipsnio 2 dalimi.

Atitinkamai atvejais surinkti įrodymus gali būti prašoma kito teismo arba įrodymai gali būti renkami ne teismo posėdyje. Teismas apie įrodymų rinkimą ne teismo posėdyje paprastai bylos šalims praneša prieš penkias dienas. Bylos šalys turi teisę dalyvauti taip renkant įrodymus.

Šalys privalo nurodyti, kokiais įrodymais jos grindžia savo reikalavimus. Teismas sprendžia, kuriuos nurodytus įrodymus surinkti.

Teismas išimties tvarka gali surinkti kitus įrodymus, negu siūlė šalys, jeigu to reikia bylai išspręsti.

Teismas gali nuspręsti, kad surinkti įrodymai turi būti papildyti arba pakartojami teismo posėdyje.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Įrodymų rinkimo teismo posėdyje išimtis taikoma tada, kai yra įvykdytos sąlygos priimti sprendimą be žodinio bylos nagrinėjimo. Tai nereiškia, kad tokiais atvejais įrodymai nerenkami, – jie tiesiog surenkami ne teismo posėdžio metu. Įrodymų rinkimas kokybiniu požiūriu yra panašus į reikalavimo įrodymą.

Tokios išimties – tai:

bylos nagrinėjimas iš esmės, kai atliekamas paprastas teisinis dalyko įvertinimas;

šalių nurodyti faktai yra neginčijami, o ginčo vertė be papildomų išlaidų neviršija 2 000 EUR;

remiamasi šalių sutikimu; jeigu išduodamas mokėjimo įsakymas, priimamas sprendimas už akių arba sprendimas dėl pripažinimo; kai atsisakoma reikalavimo.

Be to, teismo posėdžiai neprivalo būti skiriami, kai atliekama vartotojų bylų peržiūra *in abstracto*, kai priimamas vartotojui palankus sprendimas už akių, ieškovo sutikimu – kovos su diskriminacija ginčiuose, individualiuose darbo ginčiuose ir prašymų skirti skubią priemonę atveju.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Teisės aktais iš esmės nėra ribojama, kaip teismas turėtų vertinti konkretaus įrodymo tikrumą. Taigi, taikomas laisvo įrodymų vertinimo principas. Tik retais atvejais teisės aktais nustatomi tam tikri apribojimai teismui vertinant įrodymus; pavyzdžiui, teismas turi kaip įrodytą priimti bet kurį faktą, kuriam teisės aktuose nustatyta nugrinčijamoji prezumpcija, jeigu proceso eigoje neįrodoma priešingai – Civilinio kodekso 133 straipsnis.

Teismas privalo vadovautis Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimais. Jis taip pat privalo vadovautis Konstitucinio Teismo sprendimu, ar tam tikras teisės aktas prieštarauja Konstitucijai, įstatymui ar Slovakijos Respublikai privalomai tarptautinei sutarčiai. Be to, teismas privalo vadovautis Konstitucinio Teismo sprendimais ir Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimais dėl pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių. Be to, teismas privalo vadovautis kompetentingų įstaigų sprendimais, kad buvo padaryta nusikalstama veika, mažareikšmis nusižengimas ar kitas administracinės teisės pažeidimas, už kurį baudžiama pagal konkrečias teisės nuostatas; tačiau teismas neprivalo vadovautis vietoje priimtais sprendimais dėl baudų.

Nepaisant to, teismas gali išnagrinėti kitos valdžios institucijos sprendimų priėmimo kompetencijai priklausančius klausimus. Tačiau jeigu tokiu klausimu kompetentinga institucija priėmė sprendimą, teismas į šį sprendimą atsižvelgia ir tai įtraukia į savo sprendimo motyvus (ankstesnių sprendimų laikymasis).

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Bylos šalys privalo nurodyti, kokiais įrodymais jos grindžia savo reikalavimus. Teismas sprendžia, kuriuos nurodytus įrodymus surinkti. Teismas įrodymus taip pat gali rinkti savo iniciatyva, jeigu įrodymai grindžiami viešais registrais ir sąrašais, o iš tokių registrų ir sąrašų matyti, kad šalių nurodomi faktai neatitinka tikrovės; jokių kitų įrodymų savo iniciatyva teismas nerenka.

Savo iniciatyva teismas gali rinkti įrodymus siekdamas nustatyti, ar yra įvykdytos procesinės sąlygos arba ar siūlomą sprendimą bus įmanoma įvykdyti, taip pat siekdamas susipažinti su atitinkama užsienio teise.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Teismas įrodymus renka per posėdžius, nebent yra įvykdytos sprendimo priėmimo be žodinio bylos nagrinėjimo sąlygos.

Šalys turi teisę pateikti pastabų dėl prašymų surinkti įrodymus ir dėl bet kurių surinktų įrodymų.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Teismas įrodymus vertina savo nuožiūra – kiekvieną įrodymą atskirai ir visus įrodymus atsižvelgdamas į jų tarpusavio ryšį, kartu atidžiai apsverdamas visus proceso eigoje paaiškėjusius klausimus. Kiekvieno surinkto įrodymo patikimumą galima ginčyti, jeigu teisės aktuose nenumatyta kitaip.

Tam tikras laisvo įrodymų vertinimo apribojimas taikomas apeliaciniam teismui ir apeliacinius skundus teisės aspektais nagrinėjančiam teismui – apeliacinis teismas privalo vadovautis pirmosios instancijos teismo nustatytais bylos faktais. Taigi, jis gali padaryti kitokią išvadą dėl faktų. Tačiau teismas negali nukrypti nuo pirmosios instancijos teismo surinktų konkrečių įrodymų vertinimo. Jis gali pirmosios instancijos teismo surinktus įrodymus įvertinti skirtingai tik tuo atveju, jeigu jis tuos įrodymus pakartoja. Tačiau, priešingai negu pirmosios instancijos teismas, jis gali skirtingai vertinti įrodymus, kuriuos žemesnės instancijos teismas surinko per teismą, kurio buvo prašoma tuos įrodymus surinkti.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Įrodymais gali būti laikoma bet kuri įrodinėjimo priemonė, kuri gali padėti tinkamai išsiaiškinti klausimą ir kuri buvo gauta teisėtu būdu. Įrodinėjimo priemonės – tai, be kita ko, šalių ir liudytojų apklausos, dokumentai, ekspertų išvados, liudytojų ekspertų parodymai ir apžiūros. Jeigu įrodymų rinkimo būdas nėra nustatytas, jį nurodo teismas.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Liudytojas yra su teismu ir su bylos šalimis nesusijęs asmuo, duodantis parodymus apie faktus, apie kuriuos jis sužinojo per savo pojūčius. Liudytojais gali būti tik fiziniai asmenys.

Civilinių teismų kompetencijai priklausančiose bylose dažnai reikalaujama ekspertų išvadų dėl faktų, kuriais remiantis priimami sprendimai dėl bylos esmės.

Tais atvejais, kai sprendimas dėl bylos esmės priklauso nuo faktų įvertinimo, kuriam reikia ekspertinių žinių, teismas skiria liudytoją ekspertą. Tokiu atveju teismas turi paskirti liudytoją ekspertą net jeigu teisėjas turi ekspertinių žinių, kuriomis remdamasis jis būtų pajėgus kaip ekspertas įvertinti bylos dalyką. Šios žinios negali pakeisti objektyvaus faktų nustatymo, kurį atlieka šalis, nepriklausanti dėl faktų sprendžiančiam organui.

Pagrindinė teismo užduotis yra tinkamai suformuluoti klausimus liudytojui ekspertui. Teismas privalo liudytojui ekspertui pateikti klausimų tik dėl faktų, vengdamas klausimų, susijusių su eksperto išvados dalyko teisiniu vertinimu.

Teismas gali nurodyti, kad eksperto išvadą peržiūrėtų kitas liudytojas ekspertas arba mokslo ar kita įstaiga. Šios antrosios išvados dalykas yra anksčiau pateiktos išvados peržiūra. Tai kartais vadinama peržiūros išvada. Teismas ekspertų išvadas nagrinėja kaip ir bet kuriuos kitus įrodymus.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Teismas vertina kiekvieno atskiro įrodymo patikimumą ir tikrumą. Teisės aktais nėra ribojama teismo teisė savo nuožiūra vertinti bet kurį konkretų įrodymą – tai yra laisvo įrodymų vertinimo principas. Nepaisant to, teismo vertinimo motyvai nėra atsitiktiniai; teismas turi atsižvelgti į viską, kas paaiškėjo proceso metu. Teismas turėtų laikytis šių faktų ir turi tinkamai nustatyti, kaip jie yra susiję tarpusavyje. Kartu teismas nėra saistomas jokios pavienių įrodymų reikšmės ir įrodomosios galios prioriteto tvarkos.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Bylose, kurių procesas gali prasidėti be prašymo, ir bylose dėl leidimo tuoktis, dėl tėvystės nustatymo ir paneigimo, dėl galėjimo įvaikinti ir įvaikinimo, taip pat komercinės veiklos registro bylose teismas privalo surinkti papildomus įrodymus, reikalingus faktams nustatyti, net jeigu šalys tokių įrodymų nesiūlė.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Bet kuris šaukimą gavęs fizinis asmuo privalo atvykti į teismą ir duoti parodymus kaip liudytojas – Ginčo tvarka nagrinėjamų bylų civilinio proceso kodekso 196 straipsnio 2 dalis. Jis turi sakyti tiesą ir nieko nenuslėpti. Teismas turi informuoti liudytoją apie baudžiamąją atsakomybę už melagingų parodymų davimą ir apie jo teisę atsisakyti duoti parodymus.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Liudytojai gali atsisakyti duoti parodymus tik tuo atveju, jeigu duodami parodymus jie užtrauktų baudžiamąją atsakomybę sau ar savo artimiems asmenims. Teismas sprendžia, ar atsisakymas duoti parodymus yra teisėtas. Liudytojai taip pat gali atsisakyti duoti parodymus, jeigu jų parodymais būtų pažeista dvasininko konfidencialumo pareiga arba informacijos, kurią jie žodžiu ar raštu sužinojo eidami ganytojiškas pareigas ir kurios jie privalo neatskleisti, konfidencialumas.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Dėl atsisakymo duoti parodymus teisėtumo sprendžia teismas. Teismo nurodymas yra neskundžiamas. Jeigu, nepaisant teismo nurodymo, liudytojas atsisako duoti parodymus, teismas jam gali skirti procesinę baudą.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Organizacijos, kuri yra civilinio proceso šalis, įstatyminių atstovų teismai visada turi išklausti visų pirma kaip to proceso šalį, o ne kaip liudytoją (Ginčo tvarka nagrinėjamų bylų civilinio proceso kodekso 185 straipsnis).

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Prieš apklausdamas liudytojus, teismas turi nustatyti jų tapatybę ir jų ryšius su bylos šalimis. Be to, liudytojai turi būti informuojami apie parodymų svarbą, savo teises ir prievolės, baudžiamąją atsakomybę už melagingus parodymus ir savo teisę į liudytojo išlaidų atlyginimą.

Teismas paprašo liudytojų nuosekliai apibūdinti viską, ką jie žino apie nagrinėjamą dalyką. Tada teismas liudytojams pateikia klausimus, reikalingus jų parodymams papildyti ir patikslinti.

Liudytojams negalima pateikti tendencingų arba menamųjų klausimų. Jeigu bylos šalims arba liudytojams ekspertams pateikiami tokie klausimai arba su teisiniu bylos vertinimu susiję klausimai, pirmininkaujantis teisėjas pripažįsta klausimus neleistiniais. Pirmininkaujantis teisėjas dėl klausimų neleistinumo nusprendžia priimdamas neįteikiamą ir neskundžiamą nutartį. Nutartis tik sudaro teismo posėdžio stenogramos dalį.

Sutikus bylos šalims, teismas gali surengti žodinį bylos nagrinėjamą vaizdo konferencijos būdu ar naudojantis kitomis technologinėmis ryšių priemonėmis.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Reikėtų priminti, kad teisės aktais nėra ribojama teismo teisė savo nuožiūra vertinti bet kurį konkretų įrodymą, – tai yra laisvo įrodymų vertinimo principas, įtvirtintas Ginčo tvarka nagrinėjamų bylų civilinio proceso kodekso 191 straipsnyje.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

konania?

Teismas šalių ir jų atstovų bei kitų procese dalyvaujančių asmenų veiksmus vertina tik pagal jų turinį, o ne pagal tai, kaip šie asmenys juos apibūdino. Šalių veiksmams taikomas neformalumo principas. Iš esmės šalys turi diskreciją atlikti procesinius veiksmus: nesvarbu, ar jų parodymai pateikiami raštu, ar kaip žodinis pareiškimas, jie turi tą patį teisinį poveikį, tačiau pareiškimai turi būti konkretūs arba kitokiu būdu nesudaryti prielaidų abejoti jų turinio tikrumu.

Paskutinis naujinimas: 22/04/2022

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.